

Stefan Einhorn

Umění být hodný

Stefan Einhorn
Umění být hodný

Z anglického originálu *Konsten att vara snäll*
přeložila Eliška Straková

Vydalo Nakladatelství Čintámani
www.cintamani.cz

Tisk a vazba: MORAVAPRESS s. r. o., Ostrava
Grafické zpracování: www.joinet.cz

Copyright © Stefan Einhorn, 2005
All rights reserved.

First published by Forum Bokförlag, Stockholm, Sweden
ISBN 91-7232-070-2

Published in the Czech language by arrangement
with Bonnier Group Agency, Stockholm, Sweden

Translation © Nakladatelství Čintámani, 2009
ISBN 978-80-254-3450-5

Mé rodině, mým přátelům
a mým spolupracovníkům
– za vše, co jste udělali
a za vše, co děláte.

V životě je to tak moudře zařízeno, že se nikdo nemůže upřímně snažit pomoci někomu jinému, aniž by pomohl sám sobě.

Ralph Waldo Emerson

Obsah

Úvod	9
O laskavosti a etice	17
Falešná laskavost ...	33
... a pravá	48
Protisíly	67
Vyplatí se být hodný?	92
Úspěch	135
Hodný a úspěšný	150
Závěr	187
Pár návrhů k dalšímu čtení	191

Úvod

Když jsem přišel ráno do ordinace, hned jsem si všiml, že je tam napjatá atmosféra. „Co se stalo?“, zeptal jsem se sestry. Ustaraně se na mě podívala a pak odpověděla: „Dnes v noci zemřela jedna vaše pacientka. Před chvílí tady byl lékař, který měl službu, a řekl všem, kdo mu byli ochotni naslouchat, že vyzval příbuzné, aby vás nahlásili lékařské komoře. Jinak že se o to postará sám. Příbuzní se na vás zřejmě hodně zlobí.“

Hned jsem věděl, o kterou pacientku se jedná. Den předtím jsem měl v ordinaci čilou pětasedmdesátiletou dámu s mžourajícima očkami. Přišla tam se svým synem, aby podstoupila druhou chemoterapii. Nikdy předtím jsme se neviděli. Měla druh lymfomu, někdy se tomu říká rakovina lymfatických uzlin, který bez léčby vede ke smrti, ale při léčbě můžeme zachránit zhruba padesát procent pacientů. Po první chemoterapii byla na pozorování kvůli problémům se srdcem, ale teď už byla v pořádku a byla připravena na další. Během dlouhého rozhovoru jsem jí mimo jiné vysvětlil, jaké riziko pro srdce přináší druhá chemoterapie, která je ale zároveň její jedinou šancí na vyléčení. Odpověděla, že je s riziky srozuměna a chce v chemoterapii pokračovat. Když jsem navrhl, aby po skončení chemoterapie zůstala přes noc na oddělení, odmítla to s tím, že chce jet hned po

zákroku pryč. Měla spát u syna a mínila, že jeho dohled postačí. Dále jsem tedy nenaléhal.

Když jsme stáli ve dveřích a loučili se, s úsměvem se na mě podívala a řekla: „Jste moc hodný, pane doktore, že jste si udělal čas na povídání se starou ženskou a přitom máte čekárnu plnou pacientů.“ „To není žádný problém. Jsem rád, že jsem vás potkal“, odpověděl jsem a myslel na to, že když budu pracovat přes oběd, stihnu všechno dodělat těsně před příchodem odpoledních pacientů.

V noci přijela do nemocnice kvůli potížím se srdcem a lékař, který měl zrovna službu, ji přijal na oddělení. Po několika hodinách ji našli v posteli mrtvou. Smrt pacienta není ničím neobvyklým, když člověk pracuje s rakovinou. Vždy mě to rozesmutní, ale toto bylo něco jiného. Že by měl někdo zemřít kvůli mé chybě, bylo hrozné pomýšlení. V hlavě jsem probíral, co se stalo. Podle mého soudu bylo pokračování v chemoterapii správným rozhodnutím, protože sama pacientka se k tomu, i s vědomím všech rizik, stavěla pozitivně. Mohl jsem ale trvat na hospitalizaci. Proč jsem to neudělal?

Takové myšlenky se mi honily hlavou, když jsem šel volat synovi pacientky. Poté, co někdo na druhém konci zvedl sluchátko a já se představil, jsem se obrnil proti přívalu obvinění, a proto jsem byl velice překvapen, když řekl: „To je dobře, že voláte. Chtěl jsem vám poděkovat za to, jak jste se postaral o moji maminku.“ Vyprávěl, co se v noci přihodilo a jaké to pro něho a ostatní příbuzné bylo. Chvíli jsme spolu mluvili o jeho mamince a o tom, co se stalo.

Potom jsem mu řekl, že jsem byl kritizován za to, jak jsem v případě jeho maminky postupoval a sám si myslím, že jsem měl na hospitalizaci trvat. K mému překvapení na to odpověděl: „Ale to jste přeci udělal. Trval jste na hospitalizaci, ale maminka to odmítla. To je moje přesvědčení a v případě, že by vás nahlásili, to také dosvědčím.“ Byl jsem překvapen jeho podporou a tím, jak jsem si to špatně pamatoval a nakonec jsem zdůraznil, že mohou kdykoli zavolat, kdyby chtěli ještě něco vědět. Po chvíli ticha řekl: „Ještě jednu věc byste měl, pane doktore, vědět. Maminka říkala, že se jí nelíbil lékař, který měl zrovna službu, ale že vy jste k ní byl moc hodný. Proto neudělám nic, co by vám ublížilo.“ Po našem rozhovoru jsem ještě chvíli seděl u telefonu a přemýšlel o jeho slovech. Nebylo to tak, že bych si špatně pamatoval, co jsem řekl během rozhovoru s jeho matkou. Její syn věděl, že jsem na hospitalizaci netrval. Rozhodl se mě ale chránit.

Nikdy jsem nebyl nahlášen – názor primáře byl, že jsem žádnou formální chybu neudělal, zatímco lékař, který měl službu, si měl vyžádat vyšetření srdce pacientky. Kdyby mě ale příbuzní nahlásili, musel bych projít dlouhým procesem dopisování s lékařskou komorou a žít dlouhé měsíce v nejistotě. Tomu všemu jsem se vyhnul díky tomu, že si o mně někdo udělal obrázek jako o hodném člověku.

Mnohokrát jsem měl důvod přemýšlet o výrazu „hodný“. Jako dítě jsem, stejně jako mnoho dalších, často slýchal: „Teď nejsi ale vůbec hodný,“ nebo „Musíš být na sestřičku

hodný.“ Ale pokud se týká dospělých, používá se slovo hodný v úplně jiných souvislostech. „Ano, je hodný, ale to jsou i krávy na louce,“ nebo: „Jediné pozitivní, co se o ní dá říci je, že je hodná.“ Anebo co říkáte na tento komentář: „Ano, koneckonců, je hodná.“

Jak to tedy je s vlastností „být hodný“? Má slovo pozitivní nebo negativní význam? Je dobře být hodný nebo ne? Zdá se, že je-li slovo „hodný“ použito v souvislosti s dospělými, je často spojováno s chováním, které je považováno za infantilní nebo nezralé. Zároveň to vypadá, jako bychom u hodných lidí také předpokládali, že jsou trochu „na hlavu“. Občas označuje výraz „hodný“ člověka slabého, takového, který neumí říci ne. Hodný dospělý člověk je považován za pěkného hlupáka. Děti by ale naopak hodné být měly.

A jak je to se slovem „dobrý“, které je pro mě skoro synonymem hodného? „Dobrý člověk“ je výraz, který skoro nikdy neslyšíme, možná snad jen v případě zesnulých. Když o někom řekneme, že je to „dobrý člověk“, je to často s nádechem ironie.

Proč tomu tak je? Proč se z označení „hodný“ nebo „dobrý“ stala slova s negativním významem? Pokaždé, když slyším ten znevažující tón, s podivem se ptám, zda si ti lidé uvědomují, kdo vlastně nejlépe pochopil, co je v životě důležité. Je na čase změnit stávající paradigma, které určuje, kdo je považován za hodného člověka.

Pro mě je hodným člověkem ten, kdo žije podle etických zásad ve svém srdci. Hodný člověk má stále na vědomí ohled ke svým bližním. V mých očích to jsou na-

nejvyšší dobré vlastnosti. Hodný člověk je ze všeho nejmíň hloupý. Naopak je velice chytrý, protože pochopil, ať už vědomě či nevědomě, o čem to vlastně je: to, co děláme pro své bližní, děláme také sami pro sebe.

Na tom, že jsme vstřícní k našim bližním a našemu okolí můžeme jediné vydělat, zatímco hodně ztrácíme, když takoví nejsme. Hodní lidé jsou na cestě k úspěchu. Ve skutečnosti věřím, že laskavost je nejdůležitějším faktorem, který určuje, jak úspěšný bude náš život. Opravdu věřím, že právě laskavost je nejdůležitějším činitelem při určování našich životních úspěchů. Takže když už nechceme být hodní z jiného důvodu, tak takoví můžeme být alespoň pro své vlastní dobro – abychom byli v životě úspěšní. Nebo jak to vyjádřil americký spisovatel James Freeman Clarke: „Snaž se konat dobro a uvidíš, že tě štěstí brzy dohoní.“

Je zajímavé, že to neplatí jen pro jednotlivce, ale i pro skupiny, organizace a společnosti. Když se zaměříme na jednotlivé úseky historie lidstva, nemusí to tak ale vždy vypadat. Bezohledným a totalitním státům se občas podařilo podrobit si zjevně ušlechtilejší společnosti. Takové výhry se ale zpravidla ukázaly být jen dočasné a mnohdy vedly k pádu špatné společnosti. Podle mého názoru jsou na tom v dlouhodobém měřítku lépe dobré společnosti a společnosti, které pečují o blaho svých členů.

Být hodný není vlastnost, kterou je vždy lehké uplatnit v praxi. Nechat ostatní neustále prosazovat svou vůli není například v souladu s vlastností být hodný, zvláště pokud nemají pravdu a následky jejich jednání mohou

mít negativní dopad. Stejně tak nejde laskavost dohromady s bezpáteřností a s necháním se využívat druhými nebo s děláním něčeho, co je v rozporu s naším přesvědčením.

Být hodný je vlastnost, se kterou se musí zacházet se značnou rozvahou. Ve výjimečných případech může být dokonce nutné udělat něco, co se v krátkodobém měřítku druhým jeví jako ne zase až tak dobré. To je mimo jiné také důvod, proč jsem začal psát o umění být hodný. Být hodný opravdovým, pozitivním a dobrým způsobem je skutečné umění.

Někteří lidé tvrdí, že člověk je v principu špatný a hodně toho, co se mezi lidmi odehrává, je zlé. S tím nesouhlasím. Mám přesně opačný názor: většina toho, co pro sebe navzájem děláme, je dobré. Velká většina lidí v zásadě usiluje, aby dělali to, co je správné.

Přednáším hodně o etice a o tom, jak bychom se měli ke svým bližním chovat. Na začátku dávám publiku jednu otázku, a to, kterou z následujících vlastností by nejraději měli. Mohou si vybrat ze slov inteligentní, kreativní, dobrý ve svém oboru, zábavný a občas nabízím také možnost bohatý (ačkoliv to není vlastnost). Potom si mohou také zvolit vlastnost být dobrým člověkem. Více než devadesát procent publika volí posledně jmenovanou možnost. Čísla tedy mluví jasně: upřednostňujeme být dobrými, dokonce i před bezmezným bohatstvím nebo superinteligencí.

A protože knih o tom, jak se stát bohatým, chytrým, kreativním, dobrým ve své profesi atd., už vyšlo ne-

přeborné množství, myslel jsem, že by bylo dobré, aby existovala alespoň jedna kniha, která pojednává o tom, jak můžeme rozvíjet umění být hodný a jak dosáhnout úspěchu skrze laskavost.

Mluvíme o inteligenci obecné a emocionální. První z nich se týká naší schopnosti myslet analyticky, ta druhá, emocionální, obratnosti při řešení různých sociálních situací. Podle mě existuje ještě jiný druh inteligence, a to inteligence etická. Etické IQ vyjadřuje naši schopnost konat dobro. Tato schopnost je zčásti zděděná a zčásti získaná během raného dětství. Je to typ inteligence, který můžeme během života rozvíjet. Nezávisle na naší dřívější úrovni etické inteligence se v tomto ohledu můžeme stát inteligentnějšími. Je to důležitý typ inteligence, neboť je základním faktorem při určování toho, jak se nám bude v životě dařit.

V prvních kapitolách se zabývám výrazy jako laskavost, etika a dobrota. Zmíním se také o běžných nástrahách, kterým je potřeba se vyhnout v případě, kdy chceme být skutečně hodní. Poté prezentuji argumenty, které svědčí o tom, že když jsme hodní, můžeme z toho jen těžit. V další kapitole probírám, co je úspěch a jak je možné tento vágní pojem definovat. Potom budu natolik smělý, že si dovolím vymezit několik pevných pokynů k tomu, jak využít dobroty, etiky a laskavosti tak, abychom byli v životě úspěšní.

Knihu můžete přečíst od začátku do konce, stejně tak je ale možné opustit danou strukturu a číst na pře-

skáčku. Víme přece, že lidé mají různé zájmy a strategie získávání informací.

Jednu věc bych rád zdůraznil, ač se to může zdát zcela samozřejmé. Nepochybně ve vás může vyvstat otázka, jestli já sám jsem živoucím příkladem hodného člověka. Odpověď zní NE, ale stále se snažím se učit, jak žít jako hodný člověk.

Dokonalí lidé neexistují a je třeba se varovat těch, kdo o sobě tvrdí, že jsou bez chyb a nedostatků. V den, kdy si myslíme, že jsme dosáhli svého ideálu, je načase začít od začátku. Můžeme se snažit dostihnout fata morgánu dokonale dobrého člověka, ale s vědomím toho, že je to jako hledat poklad na konci duhy – nikdy tam nedosáhne. Přesto se ale můžeme rozhodnout stát se lepšími lidmi, i s vědomím, že nikdy k dokonalosti nedospějeme. Jediné, co nakonec můžeme udělat, je co nejvíce se snažit.

O laskavosti a etice

Jednoho dne vám zavolá uplakaná kamarádka. V manželství je šťastná, ale její muž je velmi žárlivý. Právě byla na obědě se svým bývalým partnerem. Jejich setkání bylo zcela nevinné, ale manžel se dozvěděl, že se ve městě viděli a je nepřítel. Kamarádka vás na kolenou prosí, abyste dosvědčili, že jste spolu byli večer venku a její bývalý partner se tam náhodou na chvíli objevil. Umíte si představit, že byste kvůli své dobré kamarádce lhali?

Jedna z vašich spolupracovnic podává v posledních měsících stále horší pracovní výkony. Když s ní na to téma zavedete řeč, vyjde najevo, že její syn je psychicky nemocný a pokusil se o sebevraždu. Kolegyně si na vás vyžádá slib, že to nikomu neřeknete. O pár týdnů později potkáte svého nadřízeného, který vám oznámí, že hodlá vaši kolegyni propustit a že o tom vedení odpoledne rozhodne. Vaše námítky jsou bez odezvy, ale tušíte, že byste svého nadřízeného obměkčili, kdybyste mu řekli pravdu. Nemůžete se ale se svou kolegyní spojit. Porušíte slib a prozradíte to vedoucímu?

V naší společnosti jsou dané normy a principy, které máme dodržovat. Všichni jsme zajedno v tom, že se nemá lhát. Podle další platné normy máme ale na druhou stranu také pomáhat svým přátelům. Zalhat ve prospěch